

A UNIOS

Nº 22

ABRIL 2017

ASOCIACION CULTURAL

Pineiróns

AS GLORIOSAS POMBAS DAS ILLAS CÍES NA BRÉTEMA DO RECORDO

Por: José Curt

Expresidente da Xunta Reitora do Parque Natural das Illas Cíes

Produce en min un grato sentimento de saudade o transitar con estas liñas por esas tres illas que, farallóns inexpugnables, gardan como cérberos ciclópeos á ría de Vigo dos furores e dos couces dos ventos cascarróns do Oeste. Chámanse, dando as costas ás illas Ons ao lonxe, e en dirección ao pai Miño, Monteagudo, Faro e, a máis emancipada, illa de San Martiño. Pero como todo fenómeno natural que esperta admiración e grosas paixóns e, por tanto, a confusión dos homes, uns din que en lugar de tres dúas son as illas, outros que se son illas de San Barandán que chegaron navegando á ría de Vigo no tempo dos vellos dos vellos, enxebre referencia que todo fillo de Breogán entende e que vén ser algo así como un calendario para dinosauros galegos. En fin, sexa polo que sexa, as Cíes chamáronse de mil maneiras distintas ao longo da súa longa historia, unhas veces con intención mitolóxica, como Cassitérides ou illas do Estaño, illas Afortunadas, illas dos Deuses; e outras como derivación faunística, tal o topónimo de Illas Palomeras, nome rexistrado xa en rancia documentación de 1572 e que para moitos autores actuais empregábase porque xa naquelas calendas as numerosas especies de gaivotas que grallan nos nosos ceos poboaban con profusión repisas e cornixas, cantís e arrecifes, riscos e verticais sen vertixe, que todas esas tolemias abundan nas Cíes. Pero eu quixera crer que, se se chamaban Palomeras, non era propiamente polas gaivotas, que entón se chamarían Illas Gaivoteiras ou un similar senón porque, textualmente, había alí moitas pombas e, dentro do variado clan destes volátiles con amplo percorrido sentimental entre o Espírito Santo, a Pomba da Paz e a Pomba San Basilio, digo eu que a que impoñería carácter ao belo arquipélago sería a pomba bravía, chamada en ciencia *Columba livia*, cuxa última representación *cieña*, un pito insolentemente narigudo vestido con penuxe de ouro que tiveron eu ocasión de fotografar e ter na man alá polo 1982. E que foi daquela foto? Pois andaréa gardada no arquivo fotográfico máis desordenado que existe no mundo, que é o meu, con trinta ou corenta mil diapositivas, clixés en cor e en branco e negro, copias en papel,... De todos os xeitos, publicada anda a foto por algún xornal ou revista galega. Perdida non está, desde logo. Pero agora vén o máis interesante, e que foi daquel pito?

Pois ao pito en cuestión nin aos seus pais volvemos velos máis, polo que hai que concluír que o pito foi o último proxecto de pomba bravía que quedaba non só en Galicia, en España ou en Europa se non en todo o mundo. Carallo, o último!! Como o oídes!! Quere iso dicir que o que eu tento dicir agora é que a pomba bravía extinguiuse *urbi et orbe* en 1982, precisamente na Illa de Monteagudo do Atlántico galego, diante dos nosos ollos e sen poder facer nada por evitalo? Pois si, e non quito nin un punto nin unha coma: iso é o que pasou.

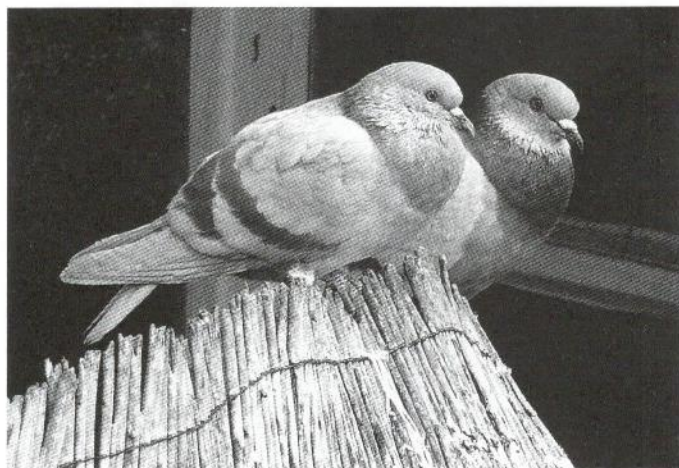

Se fora polas gaivotas, as Cíes se chamarían Illas Gaivoteiras, pero non Illas Palomeras.

E o caso é que tal aseveración tan drástica podería parecer chochez de vello naturalista, catastrofismo crónico de quen ve o ambiente partido pola metade no medio ambiente de agora no que a natureza languidece de día en día; podería parecer arrebatado dun namorado da beleza como é o plumífero que subscribe, ou frustrado desdén dun apaixonado amante de Galicia. Podería parecer todo iso e máis porque se ides e preguntádeslle a algún erudito en aves, que agora os hai excelentes e, desde logo, moito mellores que este octoxenario de neuronas oxidadas, diranvos que non teñen noticia certa de que a pomba bravía se extingue en Galicia, senón todo o contrario: que non sendo abundante na Nosa Terra a bravía pura, si que está distribuída por toda ela, a contagotas, si, pero tamén por toda a península Ibérica e por toda Europa. E, por se era pouco -falabamos da bravía pura-, as pombas bravías cruzadas con domésticas,

son moi frecuentes aquí e alá, non só no campo senón especialmente nos núcleos urbanos. Onde habelas, hainas de todos tipos e de todas as cores. E en máis cantidade da conta como todos sabemos e especialmente sabe a pintura dos nosos coches.

Pois ben: moi a principios da década dos 80 do século pasado, Felipe Bárcena, Estanislao Fernández da Cigoña e quen subscribe, naquel momento membros da Xunta Rectora do recentemente creado Parque Natural das Illas Cíes, sabiamos que ao norte da illa de Monteagudo, lonxe do mundanal ruído e nos cantís máis duros da abrupta cara Oeste, aniñaban nas furnas ou debaixo de grandes pedras, dúas ou tres parellas dunhas pombas que non tiñan nada que ver coas da Alameda de Pontevedra, e que nin por asomo se parecían ás que defecaban a broncínea e nobre testa da estatua de Méndez Núñez en Vigo, nin tiñan mínima parentela coas pombas que mendigaban unhas faragullas de pan aos velliños que tomaban o sol nos Xardíns dos Cantóns na Coruña.

As únicas pombas auténticas que quedaban no mundo eran as de Ons e Cíes. As pombas, como as da foto de Curt, son un sucedáneo da natureza, algo así como a cervexa sen alcohol.

Coetáneas delas tamén nas illas Ons, así mesmo na cara Oeste da illa grande, en vertical inaccesible para o ser humano, aínda quedaba unha ducia de pombas bravías que, desde certo observatorio próximo ao Burato do Inferno, eran máis visibles que as de Cíes cando se collía o bo ángulo para que o ollo se espriase a gusto. Naquel reduto de absoluta

soidade, como tamén era o seu en Cíes, vivían de costas a calquera vestixio humano as aves máis bonitas e esplendorosas que se viran no mundo, unhas pombas grandes como pavos, con peito arqueado de poderoso tenor, costas temblorosas de coloso alado, vestidas cunha librea de gris impoluto sobre un chaleco multicolor no que a luz de poñente, ao bañalas co seu adeus crepuscular, acendía a aquelas pombas como fachos nas que flamexaban todas as cores do arco da vella, especialmente os tons azuis, violetas e vermellos que, acendéndose e apagándose intermitentemente, parecían seguir o ritmo cadencioso do coro de voces dun zureo que, coa música de fondo das rompentes e o eco dos ventos, entoaba un emocionado canto á vida salvaxe: *un-curr-r-r-un-cu-cú; un-curr-r-r-un-cu-cú.*

Non sabemos de que se alimentaban aquelas pombas. Sabiamos que fuxían do ser humano e de calquera artificio. Sabiamos que eran alérxicas ao ladrillo e a calquera olor a civilización. Viámolas nos confíns de Cíes e de Ons, descolgarse dos seus voos altivos nuns picados nos que as acrobacias aéreas eran máis propias do falcón peregrino que as dunha pomba que, de súpeto, desaparecía da nosa vista, tragada pola escura boca desdentada da furna familiar, onde nun *pick-up* de pedra oíase repetir desde as entrañas da cova o retrouso da súa canción de liberdade: *un-curr-r-r-un-cu-cú; un-curr-r-r-un-cu-cú.*

De raparigo vira pequenos grupos de pombas bravías auténticas nidificando en cortados do río Ulla. Víraas tamén en ignoradas barrancadas da provincia de Guadalupe e nalgunha repisa escondida de Aragón. Pero non as volví a ver xamais. Tampouco ás de Cíes nin ás de Ons. É que eran bichos que non querían nada co chamado “progreso” e, en canto o home se asomaba polos arredores dos seus habitáculos, aquelas pombas levantaban o voo nun sonoro bater de ás que era un aplauso á liberdade.

E si, en efecto, como din os eruditos, haberá pombas bravías por todas partes, pero o mouro que custodiaba os tesouros da Cova da Vella en Ons -hoxe xubilado por carroza- contaba que a verdadeira pomba bravía, a de verdade, morreu en Cíes e en Ons naquel xa afastado ano de 1982. Decía que en canto apareceu o turismo polas illas.

“EL MORENO DEL LÉREZ”. Libro de José Curt Martínez. Clan Editorial.

En las páginas del Moreno del Lérez apreciamos una serie de valores que van más allá de la escopeta y de la caña: la descripción de escenarios naturales, una peculiar filosofía de vida y un lenguaje especial, ligado precisamente a los usos y costumbres del campo y de sus gentes. Este libro transcurre en una Galicia secreta, salvaje y remota. Una esquina de España en la que la vida ha sido siempre de una dureza especial y donde la supervivencia ha estado a veces por encima de la ley. El Moreno, pescador y cazador con aptitudes excepcionales, con gran conocimiento del medio y un inusual talento natural, bordea la marginalidad porque la sociedad de su tiempo no le ofreció mejor lugar. Esta condición extrema se refleja en su lenguaje, muchas veces tremendista y procax, pero también lleno de gracia y de puntería verbal. La suya es un habla sin domesticar, propia de alguien que tuvo que arrancar con las manos desnudas sus presas a la naturaleza, dando lugar a lances de caza y de pesca que a menudo rayan en lo increíble.